

DEDE KORKUT İPEK YOLU'NDA*

Sadettin ÖZÇELİK**

Geliş Tarihi: Aralık, 2015

Kabul Tarihi: Şubat, 2016

Öz

Tarihî metinlerin okunuşu bir kuyumcu titizliği gerektirdiği kadar çok sabır isteyen bir iştir. Tarihî metnin bir cümlesi veya kelimesi için yaptığınız her türlü okuma, öğrendiğiniz her yeni bir bilgi size ışık tutabilir, yol gösterebilir yeni bir fikir verebilir; kısacası araştırdığınız konuyu aydınlatacak ve o konuda çok önemli bir hamleyi yapacak gücü de sunabilir. İşte sözünü ettiğimiz bu konu, birbirine yakın veya uzak gibi görünen ve ortak özellikleri olan metinlerin okunuşunda elde edilen tarihî verilerin değerlendirilmesi, bir sonuç çıkarılması, bir sentez yapılması için çok önemlidir. Metin okumaları yapan araştırmacıların bunu sıklıkla yaşadıklarını söylemek yanlış olmaz. Ancak yaşanan bu deneyimlerin yazılması ve aktarılması da benzer araştırmalar için önem teşkil eder. İşte bu makalede Dede Korkut metninin okunuşu ile ilgili olarak yaşanmış olan böyle bir deneyime yer verilmekte ve ulaşılan sonuçlara dikkat çekilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Dede Korkut, Erdebil, teke, çigni kuşlu cebe ton, keber / geber.

DEDE KORKUT IN THE SILK ROAD

Abstract

The reading of the historical texts is something that requires a lot of patience as well as a jeweler's precision. Each reading that we do for a sentence or a word of a historical text, a new information that has been learnt can illuminate, lead and provide you with a new idea; in short, it can also enlighten your research topic and provide you the power to make the very important move. Therefore, this issue is very important in terms of evaluating making conclusion and making a synthesis of the historical data obtained as a result of reading the texts which seem close or far to each other and with the common characteristics of the texts. It would not be wrong to say that for text researchers doing reading that they often experience this. However, it important to write and pass these experiences on for similar studies. Accordingly, this paper, deals with the reading experience of Dede Korkut and the results have also been highlighted.

Keywords: Dede Korkut, Erdebil, teke, çigni kuşlu cebe ton, keber / geber.

* Bu makale 19-23 Ekim 2015 tarihinde İzmir'de (Çeşme) düzenlenen III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi'nin açılış panelinde sunulmuş olan bildirinin genişletilerek yeniden düzenlenmiş şeklidir.

** Prof. Dr.; Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, sozcelik@dicle.edu.tr.

Ø. Giriş

Yazma eserlerin okunması kadar anlaşılması da başlı başına bir sorundur ve bu ikisi birbirinden asla bağımsız düşünülemez. Araştırmacılar yazma eserlerin birçok farklı okuma sorunları ile karşı karşıya kalabilir. Nitekim yazma eserlerle ilgili olarak yapılan doktora tezlerinde, hazırlanan doçentlik dosyalarında ve yayımlanmış başka birtakım eserlerde okuma yanlışlarına sıklıkla rastlanabildiği bilinen bir gerçektir. Hatta öyle ki bazen araştırmalarda doğru okunmuş olan bir kelime veya ibarenin daha sonraki araştırmalarda yanlış okunduğu da görülebilmektedir. Bu yanlışlıkların sebebi genellikle metne nüfuz edememek, metindeki kültür öğelerine yeterince eğilmemek, bağlama dikkat etmemek veya bununla ilgili araştırmalar yapmaya ve okumaya gerek görmemek gibi aceleci, aldırışsız tutumlardır.

Özellikle Dede Korkut gibi sözlü gelenek ile yazı arasında bir metnin veya sözlü gelenekten gelen yazılı metnin okuma ve okunma sorunları hiç şüphesiz telif eserlere göre çok daha karışık ve karmaşıktır. Ancak her şeye rağmen araştırmacılarından beklenen tutum, yazma eserleri okumalarında bir arkeolojik kazı yaparcasına titizlik ve dikkat göstermeleridir.

Hiç şüphesiz yazma eserlerin okunmasında eserin kendisi kadar eserin okunduğu ve yayıldığı coğrafya ile ilgili olarak yapılmış çeşitli çalışmaların önemi de büyüktür. Ayrıca -varsa- eserle ilgili dönemin tarihî arka planını ve kültürünü yansıtan çalışmaların da okunması gerekir. Çünkü bu tür okumalar, üzerinde çalışılan eserin anlaşılmasını kolaylaştırır.

İşte bu makalede C. Alyılmaz'ın *İpek Yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri* adlı kitabında yer alan iki fotoğrafın¹ Dede Korkut'ta geçen okunuşu ve anlamı tartışmalı bazı kelimelere nasıl ışık tuttuğu konusu üzerinde duracak ve fotoğraflarla ilgili bazı yorumlar yapmaya çalışacağım. Bu arada bu makaleyi yazmama sebep olan kitapla ilgili hatırayı anlatmadan geçemeyeceğim. Değerli bilim adamı, TDK Yazıt Bilimi Kolu Başkanı C. Alyılmaz, Türk Dil Kurumu'nda *İpek Yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri* adlı kitabı imzalayıp hediye ettiğinde teşekkür etmiş; kitabın kapağını incelemiş ve yalnızca İçindekiler bölümüne bakabilmişim. Aynı günün akşamı hava alanında bulduğum ilk fırsatta kitaptaki fotoğrafları tek tek inceledim. Alyılmaz'ın kitapta yer verdiği iki fotoğraf Dede Korkut'ta yer alan, üzerinde okuma ve anlamlandırma denemeleri yapılmış olan kelimelere bir fotoğraf oluyor ve âdeta canlı bir tanık gibi ışık tutuyordu. Bu bana o kadar heyecan verdi ki vakit geç olduğundan bir sonraki gün ilk işim C. Alyılmaz'ı telefonla aramak olacaktı. Ertesi günkü

¹ Eserindeki bu belge niteliğindeki önemli fotoğrafları kullanmam için göndermek lütfunda bulunan Prof. Dr. C. Alyılmaz'a çok teşekkür ederim.

telefonum Alyılmaz'ı da heyecanlandırdı ve çok mutlu olduğunu ifade ederek bu konuyu makale olarak yazmamı teklif etti.

1. “Erdebil teke boynuzundan katı yaylı”

İşte bu konuyla ilgili olarak üzerinde birinci olarak durmak istediğim kelimeler, *Basat Tepegözi Öldürdüğü Boy*'da (Drs.112b.5) anlatıcı ozanın yaşlı bir kadının ağzından aktardığı bir *soylamada* geçiyor. Tepegöz, Oğuzların başına bela kesilmiş, yol kesmekte ve adam öldürmektedir. Oğuzlar, göç etmek ister fakat Tepegöz buna izin vermez. Dede Korkut'u bir anlaşma sağlamak üzere Tepegöz'e elçi olarak gönderir. Dede Korkut'un Tepegöz ile yapmış olduğu anlaşmaya göre Oğuz tarafı, Tepegöz'e günde iki adam ve beş yüz koyun verecektir. Hikâyede bunun devamını, ozanın ağzından aktaralım:

Dört oğlu olan birin verdi, üçü kaldı; üç olan birin verüp iki kaldı; iki olan birin verdi, biri kaldı. Kapak Kan derler bir gişi var idi, iki oğlu var idi; bir oğlın verüp biri kalmış idi. Gerü nevbet tolanup aña gelmişidi. Anası feryad edüp ağladı, zarılık eyledi. Meger hanum, Aruz oğlu Basat gazaya getmiş idi; ol mahalda geldi. Karıcuk eydür: ‘Basat şimdi akından geldi. Varayın, bolayki maña bir esir vereydi, oğlancugum kurtaraydum’ dedi. Basat altunlu günlüğün tiküp oturur iken gördiler ki bir hatun gişi gelür. Geldi, içerü Basat[a] girdi, selam verdi, ağladı, eydür:

Avcına sığmayan uluñlu ohlı,

اردیل teke boynuzundan katı yaylı,

İç Oguzda Taş Oguzda adı bellü

Aruz oğlu hanum Basat, maña meded!” (Drs.112a.7-112b.7)

İşte Dede Korkut metninde geçen, sözünü ettiğim birinci sorun yukarıdaki ikinci dizedeki *teke* kelimesi ile yazım şekli gösterilmiş olan kelime ile ilgilidir.

Dede Korkut'ta *teke* kelimesi, sadece yukarıda gösterilen yerde geçer. M. Ergin, *teke* kelimesinin anlamını “teke, erkek keçi” (MEII: 288) şeklinde tanımlamış ve kelimeyi *teke* (1971: 173) şeklinde aktarmıştır. O. Ş. Gökyay da *teke* için aynı anlamı vermiş (DKK: 292) ve kelimeyi *teke* (1995: 129) şeklinde aktarmıştır.

Ayrıca söz konusu aynı dizede geçen ve Dresden yazıcısı tarafından metinde **اردیل** şeklinde yazılmış olan bir önceki kelimeyi M. ergin, *erdil* (ME: 221.5) olarak okumuş ve “iri” (1971: 173) şeklinde aktarmıştır. O. Ş. Gökyay da kelimeyi Ergin gibi *erdil* (OŞG: 108.10) okumuş, fakat “koca” (1995: 129) şeklinde aktarmıştır. M. S. Kaçalın ise 1998'de sunmuş

olduğu bir bildiride kelimenin *ardil* okunması ve ‘sürünün arkasından giden koyun’ diye anlaşılması gerektiğini söylemiştir (Kaçalın 2004: 94). Söz konusu kelime metindeki yazım şekline göre gerçekten de *ardil* veya *erdil* okunabilir; ancak sözlüklerde böyle bir kelimeye rastlanmıyor.

S. Tezcan, kelimeyi *Erdebil* okumuş ancak Erdebil tekesi boynuzunun yay yapımı için uygun olup olmadığı üzerine bilgi bulamadığı için bu okuyuşundan tam emin olamadığını belirtmiştir. Tezcan, M. Kütükoğlu’nun belli bölgelerde yetişen manda ve tekelerin boynuzlarının yay yapımı için daha uygun olduğu konusunda verdiği bilgiden hareketle *Erdebil tekesi boynuzu* yerine *Erdebil teke boynuzu* denmiş olmasının normal sayılabileceğini belirtmiş ancak bu düşüncesinden emin olamamıştır (Tezcan 2001: 306-307).

Bu okuyuşu ve düşüncüyü doğru bulmuş ve bazı gerekçelerle destekleyip güçlendirmiş *Erdebil*’in İran’da bir şehir adı olduğunu yazmıştım. Ayrıca metnin bağlamından hareketle hem bu okuma ve anlamların hem de teke için verilmiş olan anlamların uygun olmadığını, bir erkek keçinin boynuzunun yay yapımında kullanılacak kadar uzun olmadığını belirterek karşı çıkmış ve Kaşgarlı Mahmud’un Divan’ında *teke* için verdiği “boynuzundan yay yapılan erkek geyik” (DLTIII: 228) şeklindeki tanımını kanıt olarak göstermiştim (Özçelik 2013).

Şimdi özetle araştırmacıların kelimeyi okuma şekillerini ve kelime için vermiş oldukları anlamları görelim:

Araştırmacı	Okuma	Anlam
M. Ergin	<i>erdil</i>	iri
O. Ş. Gökyay	<i>erdil</i>	koca
M. S. Kaçalın	<i>ardil</i>	sürünün arkasından giden koyun
S. Tezcan	<i>Erdebil</i>	! ?
S. Özçelik	<i>Erdebil</i>	İran’da bir şehir adı

“Avcına sığmayan uluñlu ohlı,

اردیل **Erdebil teke** boynuzundan katı yaylı,

İç Oguzda Taş Oguzda adı bellü

Aruz oğlu hanum Basat, maña meded!”

Cümlesi yaşlı bir kadına aittir. Oğlunu Tepegöz’e vermek istemeyen yaşlı kadın, bu cümleyle hikâyenin devamında Tepegöz’ü öldürecek olan Basat’ı överek yüceltiyor. Yaşlı kadının övgülerinden biri de Basat’ın yayının *Erdebil teke boynuzundan* yapılmış olması üzerine kurulmuştur.

Görüşümü destekleyen gerekçeler şunlardır:

* Dede Korkut'ta şehir veya kavim adıyla kurulmuş olan *Şamî günlük* (Drs.7a.2) ve '*arabî at* (Drs.29a.10-11) tamlamaları geçer.

* Dede Korkut'ta başka Oğuz kahramanları tanıtılırken kullanılmış olan şu tamlamalar, yapı bakımından, *Erdebil teke boynuzundan katı yay(lı)* tamlamasının aynısıdır:

Drs.32b.12: “**altmış ögec derisinden kürk**”

Drs.32b.12: “**altı ögec derisinden külah**”

Drs.52a.3: “**kara toñuz etinden yahını**”

* Erdebil, bugün İran'ın kuzeyinde Azerbaycan'a yakın bölgede bulunan ve nüfusunun büyük çoğunluğu Türk olan bir şehrin adı olup aynı adla anılan eyaletin merkezidir.

* Kaşgarlı'nın geyik olarak tanımladığı canlının, başka kaynaklarda *dağ keçisi* veya *dağ tekesi* diye adlandırıldığını da belirtmek gerekiyor.

* Nitekim bir kaynakta İran'ın orta bölgelerinde **dağ keçisi** türünün yaşadığı konusunda bilgi verilmektedir:

İranda dağlık rayonlar heyvanat alemi ile daha zengindir. Ülkenin şimal reyonlarında gonur ayı, çöl donuzu, maral, cüyür, dahili rayonlarda **dağ keçisi**, dağ koyunu, bebir, kaftar, canavar, tropik rayonlarda iriganad, mahgust ve s. rast gelmek mümkündür (Memmedov-Soltanova 1989: 31).

* Bir başka kaynakta da Erdebil'e yakın olan Hazar Denizi kıyılarının yüksek bölgelerinde yaşayan yabani hayvanların adları arasında *dağ keçisi* adı geçmektedir: “Ormanlık dağlardaki başlıca yabanıl hayvanlar leopar, ayı, sırtlan, yaban domuzu, **dağ keçisi**, ceylan ve yaban koyunudur” (Ana Britanica C. 11, s.605).

Sonuç olarak bu bilgilerin ışığında yukarıdaki metinde geçen tamlamanın *Erdebil teke boynuzundan katı yaylı* şeklinde okunmasının bağlama gayet uygun düştüğünü ve 'Erdebil erkek dağ keçisi boynuzundan yapılmış katı yay sahibi' şeklinde anlaşılması gerektiğini yazmıştım (Özçelik 2013).

C. Alyılmaz, *İpek Yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri* adlı kitabında yay kurma ve ok atma işinin basit olmadığını, her topluluk ve milletin kendi hayat tarzının ve deneyimlerinin ürünü olarak temelde aynı ancak ayrıntıda farklı özelliklere sahip yayları ve okları olduğunu belirtmiş ve Türklerin yay yapımında sert, dayanıklı olan ve kutsal olduğuna inanılan yaban keçisinin / tekenin boynuzundan yararlandıklarını söylemiştir (2015: 586). Alyılmaz'ın verdiği

bu bilgi yukarıda sözünü ettiğimiz konuyu pekiştiren ve destekleyen bir bilgidir. Ayrıca Alyılmaz'ın bu bilginin iki sayfa sonrasında Kazakistan'ın başkenti Astana'dan verdiği **teke üstünde ok atan bir şamanın** tasvir edildiği şu heykel, bu bilginin tarihsel ve toplumsal hafızada saklandığını göstermekte, konuya damgasını vurmakta ve anlattıklarımızı en güzel şekilde özetleyerek desteklemektedir:

Foto 1: Teke üzerinde ok atan kam / şaman heykelinin görüntüsü
Astana / Kazakistan; Alyılmaz 2015: 588)

2. “Çigni kuşlı cebe ton ver bu oğlana keber / geber olsun.”

Alyılmaz'ın söz konusu kitabında yer alan ve üzerinde durmak istediğim ikinci resim ise Dede Korkut'un ağzından söylenmiş şu *soylamadaki* tartışmalı başka kelimelere ışık tutmaktadır:

Hey Dirse Han, beglik vergil, taht vergil [bu] oğlana, erdemlidir,

Boynı uzun bedevî at vergil [bu oğlana] **binid** olsun, hünerlidir.

Agayıldan tümen **koyun** vergil bu oğlana **şışlik** olsun, erdemlidir.

Kaytabandan kızıl **deve** vergil bu oğlana **yüklet** olsun, hünerlidir.

Altun başlu ban **ev** vergil bu oğlana **gölge** olsun, erdemlidir.

Çign[i] kuşlı **cebe ton** vergil bu oğlana **keber/ geber** olsun, hünerlidir”

(10b.12-11a.5).

M. Ergin, yukarıdaki *soylamanın* son dizesinde geçen ve iki nüshadaki yazılışı verilmiş olan söz konusu kelimeyi *geyer* okumuş, *gey-* fiilinin altında (MEII: 117) işlemiş ve “*giyer olsun*” (DKK: 14) olarak aktarmıştır.

O. Ş. Gökyay da kelimeyi *geyer* (OŞG: 7.21) okumuş, “*geymek, geyecek olmak*” (OŞG: 211) diye anlam vermiş ve “*giyer olsun*” (DKH: 34) şeklinde aktarmıştır. Bu okuma ve aktarmalar bağlama uygun düşmüyor.

S. Tezcan, kelimeyi *gëyür* okumuş ve yazdığı kısa notta bunun Anadolu Türkçesinde ‘hilat’ anlamına olduğunu söylemiştir (1994: 63-64).

Tezcan, Vat.62b.4’te şeklinde yazılmış olan kelimenin yazımıyla ilgili olarak burada *gëyür* ‘hilat’ bulunduğu hâlde bir müstensihin *gëyür*’ü anlamadığı için *geyer* biçimine sokmuş olduğunu ve bir başkasının da koşutluğu sağlamak için *binid*’i *biner*’e çevirmiş olduğunu savunmuştur (Tezcan 1994: 64). Ancak bu okuma ve aktarma şekli de bağlama uygun düşmüyor.

M. S. Kaçalın ise Vat.62b.4’teki yazım şekli üzerinde durmuş ve Tezcan’ın yorumunu da hatırlatarak ünsüzü üzerindeki bir onarmayla kelimenin *geber* okunması ve ‘zırh, giysi’ anlaşılmasının daha uygun olacağını savunmuştur (2006: 165). Şimdi özetle araştırmacıların kelimeyi okuma şekillerini ve kelime için vermiş oldukları anlamları görelim:

Araştırmacı	Okuma	Anlam
M. Ergin	<i>geyer</i>	<i>giyer (olsun)</i>
O. Ş. Gökyay	<i>geyer</i>	<i>giyer (olsun)</i>
S. Tezcan	<i>gëyür</i>	<i>hilat</i>
M. S. Kaçalın	<i>geber</i>	<i>zırh, giysi</i>

KAÇALIN’ın Vat.62b.4’te şeklinde yazılmış olan kelime için teklif ettiği okuma şekli ve verdiği anlamlardan sadece ‘zırh’ın, metne uygun olduğunu düşünüyor ve bu konudaki gerekçelerini vermek istiyorum:

* Dede Korkut, bu *soylamada* savaşı olma yetkinliğini kanıtlamış olan Dirse Han’ın oğluna Boğaç adını vermiş ve babasından Boğaç’a *binid, şişlik, yüklet, gölge* işlevi göreceğ olan mal varlığı vermesini istemiştir. Boğaç’a verilmesi istenen mal varlığı ve işlevlerini bir tablo üzerinde görelim:

Mal varlığı	İşlev
1. boynı uzun bedevi at	binid olsun
2. agayıldan tümen koyun	şişlik olsun
3. kaytabandan kızıl deve	yüklet olsun
4. altun başlı ban ev	gölge olsun
5. çign[i] kuşlı cebe ton	keber/ geber olsun

* Aşağıdaki *soylamada* geçen benzer yapıdaki ibareler ile dört yerde² daha geçen benzer *soylamalar* bağlamla ilgili düşüncemizi destekler:

Karşu yatan kara **taglar**, saña **yaylag** olsun,

Sovuk sovuk **suları**, saña **içit** olsun,

Kulum halayıgum, saña **kırnak** olsun,

Şehbaz **atlarum**, saña **binit** olsun,

Katar katar **develerüm**, saña **yüklet** olsun,

Agayılda ağca **koyunum**, saña **şölen** olsun,

Altun akçam saña **harçlık** olsun,

Dünlüğü altun ban **evüm**, saña **gölge** olsun (Drs.60b.13-61a.6)

Ozanın bu *soylamada* kullandığı ve koyu harflerle yazılarak dikkat çekilmiş olan kelimeler arasında -söz konusu yukarıdaki *soylamada* olduğu gibi- bağlam açısından bir paralellik gözetmiş olduğu görülüyor. *Soylamadaki* sözlere göre verilmesi istenen mal varlığı ve bunların işlevleri ise yukarıdaki *soylamayı* anlamamızı kolaylaştırıyor. *Soylamada* sayılan mal varlığı ve işlevlerini bir tablo üzerinde görelim:

Mal varlığı	İşlev
1. karşu yatan [kara] tag	yaylag olsun
2. sovuk sovuk su	içit olsun
3. kulum halayıgum	kırnak olsun
4. şehbaz at	binit olsun
5. katar katar develer	yüklet olsun
6. agayılda ağca koyun	şölen olsun
7. altun akça	harçlık olsun
8. dünlüğü altun ban ev	gölge olsun

² Bunun için bk. Drs.30b.10-31a.3, Drs.53b.7-54a.3, Drs.83b.7-84a.1, Drs.85a.10-85b.2.

* S. Tezcan'ın üzerinde durduğu, S. Nevbahar 1266 ve 4702'de geçen *geyür* kelimesi, yukarıda yazım şekilleri gösterilmiş olan söz konusu Dede Korkut'taki kelimedenden (كبر) farklı olarak metinde كَيُور şeklinde yazılmıştır. Ayrıca S. Nevbahar'da geçen *geyür ton* bir tamlama, Dede Korkut'taki *cebe ton* ise bir ikileme gibi görünüyor.

* *Soylamada* beşinci sırada sayılan *cebe ton* 'savaş giysisi' anlamında olduğuna göre işlevi, 'zırh' olarak düşünülebilir. Kelime için şu açıklama da yapılabilir: Tarama Sözlüğü 958'de *kebr* için "kebr [Fa.] iki manaya gelir (...) saniyen çukal ki savaş gününde giyerler" şeklinde bilgi verilmektedir. Buna göre söz konusu metinde geçen kelime, yazım şeklinden de anlaşılacağı gibi Farsça *kebr* (كبر) = 'zırh' kelimesinin ünlü türemesi ve ünsüz değişmesine uğramış şekli (*kebr* > *keber* > *geber*) olabilir.

Şimdi Dede Korkut'un *soylamasında* sıraladığı cümleleri ve Boğaç için babasından istediklerini tekrar hatırlayalım:

Mal varlığı	İşlev
1. boynı uzun bedevi at	binid olsun
2. agayıldan tümen koyun	şişlik olsun
3. kaytabandan kızıl deve	yüklet olsun
4. altun başlu ban ev	gölge olsun
5. çign[i] kuşlı cebe ton	keber / geber olsun

İpek Yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri adlı kitapta yer alan Tunceli'ndeki insan biçimli bir mezar taşının fotoğrafı, *çigni kuşlı cebe ton* ve *geber* veya *keber*'in ne olduğunu bize tam olarak yansıtmakta, konuya damgasını vurmakta ve yukarıda anlatılanları da en güzel şekilde desteklemekte / özetlemektedir.

Hiç şüphesiz bir savaşçının zırh giymesi, savaşçının can güvenliği için birinci derecede önemlidir. Ancak zırhın düşmana korku ve heybet salması da en az bunun kadar önemlidir. Zırhın görünümü ve çeşitli figürlerle desteklenmesi ise saç, sakal, bıyık kadar düşmana heybet ve korku salar.

Foto 2: Çiğni kuşlı ve **cebe tonlu** olarak tasvir edilmiş bir mezar taşının görüntüsü
(Tunceli; Alyılmaz 2015: 582)

Sonuç

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Bir yazma eserde ilk bakışta bize ters gelen veya yazımı yanlış görünen bir kelimenin yazım şekline elbette itiraz edilebilir. Ancak böyle bir itirazı veya yanlış yazım düşüncesini saklı tutarak öncelikle kelimenin metindeki yazım şeklinin arkasında bir hikâye, bir kıssa ya da başka bir kültür ögesi; anlamadığımız, bilmediğimiz bir konu olabileceğini göz ardı etmemek gerekiyor. Bu nedenle de metin okumalarında öncelikle mevcut yazım şeklinin okunuş ihtimallerinin iyice araştırılması ve doğru anlaşılması, daha sonra bu okumalardan hiçbirinin metne uymaması durumunda olabilecek yanlış yazım ihtimallerinin üzerinde durulması gerekiyor.

Ayrıca sonuç olarak üzerinde durduğumuz Alyılmaz'ın eserinde yer alan ve birincisi Kazakistan'ın başkenti Astana'da, ikincisi Türkiye'nin Tunceli ilinde çekilmiş olan yukarıdaki iki fotoğraf, Türklerin Asya'dan Anadolu'ya, Balkanlara ve batıya doğru coğrafya değiştirme

hikâyesini yansıtıyor. Yine bu iki fotoğraf, Dede Korkut'un Oğuzların ipek yolundaki yolculuklarını yönlendiren, hayatlarına ve düşüncelerine etki eden çok önemli bir eser olduğunu gösteriyor. Yani bir bakıma Türklerin, Dede Korkut'un ve İpek yolunun hikâyelerinin tarihte birlikte yaşanmış olduğu ve bütünleştiği söylenebilir.

Kaynaklar ve Kısaltmalar

- DLT:** ATALAY, B. (1986). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi*. (4. Cilt). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Drs.** Dede Korkut Dresden nüshası.
- ME:** ERGİN, M. (1989). *Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- MEII:** ERGİN, M. (1991). *Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- OŞG:** GÖKYAY, O. Ş. (1973). *Dedem Korkudun Kitabı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- ALYILMAZ, C. (2015). *İpek Yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Ana Britanika Ansiklopedisi*. (11. cilt).
- ERGİN, M. (1971). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- GÖKYAY, O. Ş. (1995). *Dede Korkut Hikâyeleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KAÇALİN, M. S. (2004). Dede Korkud Kitabında Okuma Önerileri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KAÇALİN, M. S. (2006). *Dedem Korkudun Kazan Bey Oğuz-nâmesi*. İstanbul: Kitabevi.
- MEMMEDOV, C. ve SOLTANOVA, H. (1989). *İranın ve Efganistanın Coğrafyası*. Bakı.
- ÖZÇELİK, S. (2005). *Dede Korkut Araştırmalar Notlar / Dizin / Metin*. Ankara Gazi Kitabevi.
- ÖZÇELİK, S. (2006). *Dede Korkut Üzerine Yeni Notlar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÖZÇELİK, S. (2013). Dede Korkut'un Biricik Teke'sinden Teke Dergisi ve Okuyucularına Bir Arz-ı Hâldir. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 116-121.
- ÖZÇELİK, S. (2015). Bir Tamir Etrafında Dede Korkut Nüshaları Üzerine Bazı Düşünceler. *XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildirileri*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı.
- TEZCAN, S. ve BOESCHOTEN, H. (2001). *Dede Korkut Oğuznameleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TEZCAN, S. (2001). *Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.